

עש"ק פר' אמור תש"ע

נשמתין חדתיין

רשימות מרדא"ח
שנאמרו מפי מו"ר שליט"א
בשב"ק פר' אחרי קדושים תש"ע

—פנימי לבאי ביהמ"ד תו"ח—
לא מוגה

יוצא לאור ע"י מכון
"יום החכמה"

שע"י ישיבת "תורת חכם" ללימוד הנגלה והנסתר
רח' אחלי יוסף 4, ירושלים עיר"ק תובב"א

להלן רשימת שיעורי התורה המתקיימים בבית מדרשינו במשך השבוע

שיעורים באידיש

- ❖ שיעור בגמרא מסכת סוכה, מפי הר"ה ג. המפורסם ר' יהושע כהן שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 4:00-5:00 אחה"צ.
- ❖ שיעור בשער הכוונות למהר"י זי"ע, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 7:00-8:30 בערב.
- ❖ שיעור בספר נתיב מצוותיך להר"ק מקאמארנא זי"ע ואוצרות חיים למתחילים מפי מו"ר הגה"צ ביום ג' בשעה 9:00 בערב.
- ❖ שיעור בשעה"כ - שבת ביום ד' בשעה 8:15 בערב.

שיעורים בלשח"ק

- ❖ שיעור בספה"ק עין חיים למתחילים, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, ביום ב' בשעה 9:00 בערב.
- ❖ שיעור בספה"ק שיחות הר"ן, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, וסדר התרת קללות לפי מנהג הרש"ש זי"ע, בליל שישי בשעה 8:00.
- ❖ שיחת קודש ברעיון דרעווין שלוש סעודות (מזמן צה"כ דר"ת).

~~00-00-00~~

ניתן לשמוע שיעורי מו"ר שליט"א ב"קול הלשון"

- ❖ **שיעורים באידיש:** טל' 03-6171086 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
  - שיעור בספה"ק אוצרות חיים - שיעור מס' 1 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-1)
  - שיעור בספה"ק רחובות הנהר, נהר שלום, סידור הרש"ש - שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-3)
  - שיעור בחסידות (פר' השבוע) - שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-2)
  - שיעור בספר נתיב מצוותיך ואוצרות חיים - שיעור מס' 5 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-5)
  - שיעור בשעה"כ שבת - שיעור מס' 6 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-6)
  - שיעור בספר אדיר במרום לרמח"ל (טל' 03-6171041) - שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-2)
- ❖ **שיעורים בלשח"ק:** טל' 03-6171041 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
  - שיעור בספר התניא - שיעור מספר 1-2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
  - שיעור בספה"ק שיחות הר"ן (ושער יהו"א) - שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-3)
  - שיעור בספה"ק ליקוטי מוהר"ן - שיעור מס' 1-3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-6-5-2-4)
  - שיעור בספה"ק עין חיים - שיעור מספר 1-1 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
- ❖ **שיעורים באנגלית:** טל' 03-6171002 2-4-9

כמו כן ניתן לשמוע כל השיעורים בזמן אמירתם בטל' 03-6171002 (באמריקא: 6469777900).

אפשר להשיג הקלטות השיעורים ממערכת קול הלשון בטל' 02-5816622.

ניתן לקבל את הקונטרס מידי שבוע בדואר אלקטרוני ע"י משלוח בקשה לכתובתנו:

tc7@neto.bezeqint.net

ויחי רצון שבכח התורה הקדושה נזכה להתדבק בו ית' בראוי
ולעשות רצונו בלבב שלם למען לא נבוש ולא נכלם לעולם ועד
ונזכה כולנו יחד לביאת משיח צדקינו בב"א.

"יום החכמה"

מכון "יום החכמה"

ת.ד. 5245 ירושלים

טל': 057-3153884 02-5389584 טלפקס:

נשמתין חרתיין

רשימות דברים מרא"ח שנאמרו בשב"ק פרשת אהרי קדושים תש"ע(*)

ליל שבת

בשיעור דף היומי שאחרי התפילה

[א] דיבר בנוגע חלול שב"ק להצלת חיי שעה, והזכיר את דברי הביה"ל (סי' שכ"ט ד"ה אלא) שמאריך שאף שלתי' א' בגמ' הטעם שמחללין שב"ק הוא כדי שישמור שבתות הרבה וא"כ אין לחלל שב"ק להצלת חיי שעה, אך לא קיי"ל כן אלא כהטעם דילפינן זאת מ"דחי בהם" ואף לחיי שעה מחללין שבת.

[ב] וסיפר מעשה שהיה עמו בצעירותו שהתקשרו אליו מחו"ל שיש עתה חולה אנוש שהרופאים קבעו ששעותיו ספורות אלא שאומרים שאם יחברוהו למכונת הנשמה יוכל להמשיך לחיות כשנה אך יהיה כמו צמח ויחיה ביסורים, וביקשו ממנו שילך לשאול את הגרשז"א מה דעת תורה בכח"ג האם לחברו למכשיר כדי להאריך ימיו ביסורים, והתקשר קודם להגר"מ שטרנבוך וענה שאין חיוב לחבר להמכונה, ואח"כ הלך להגרשז"א וענה שאין לחבר להמכונה, והעיר מו"ר שלכאו' בפשטות צע"ג מדוע אין חיוב להאריך החיים ומאי שנא מנפל

עליו מפולת ועומד למות שמחללין שבת להאריך ימיו לשעה (וכמו שהאריך מו"ר כמ"פ עפ"י עמקות פנימיות התוה"ק שבצמח חיי היהודי המאמין בעוה"ז מגלה בחי' עצמות אלוות בעוה"ז, שזה תכלית הבריאה לעשות לו ית' דירה בתחתונים, וזה מעל כל האורות הנמשכים ע"י פרטי המוות שהם בבחי' קישוטים ליחוד ואכמ"ל). וועיין בזה בדברי הגרשז"א במנח"ש ח"א סי' צ"א אות כ"ד, ובדברי הגר"מ שטרנבוך בתשובות והנהגות בח"א סי' תתס"א ובח"ג סי' שנ"א, וע"ע בנידון חמור זה באג"מ חו"מ ב' סי' ע"ד, ובספר נשמת אברהם ח"ד סי' של"ט סק"ב שליקט בארוכה הדעות בזה ואכמ"ל בכ"ז, ובפרט שיש להדגיש מש"כ כל אלו הפוסקים שבענין חמור זה אסור להורות ולהקיש ממעשה למעשה ובכל מקרה ח"ו יש לשאול חכם מובהק, והזכיר שאמנם האוה"ח הק' (שמות ל"א ט"ז) כותב שאין לחלל שבת על חיי שעה [יעו"י] בזה במנחת חינוך מצוה ל"ב (אחרי מוסף השבת כדיני פיקוח נפש באמצע ד"ה מחללין את השבת, בהוצאת מכון ירושלים ח"א עמוד קע"ח) שם בדברי האוה"ח [ח] אך כנ"ל דלא קיי"ל כן.

(*) מו"ר ביקש לכתוב שהפסקים בהלכה המובאים פה אין לסמוך עליהם למעשה (והסביר שיש חילוק בין תשובה בשעת מעשה לפסק קבוע ואכמ"ל).

ציוה הבית ישראל זי"ע, והסביר מו"ר שבכ"ז כשהתעלף הקוצקער רבי הורה החידושי הרי"ם לנתחו, וכן כשהתעלף הבית ישראל הורה הגריש"א (להבחלה) לנתחו, שאף שהאדם יכול לקבוע לעצמו לסמוך על דעת רבינו בחיי כנ"ל, אך כשמתעלף ותלוי באנשים אחרים צריכים לנהוג עמו כמו כל אדם שיש חיוב להציל חייו בניתוח.

ה) עור דיבר על שא"י שם (פנהדרין דף ע') שכן סורר ומורה צריך לאכול תרמיטר בשר והיינו "משקל חמישים דינרים מבשר זה במלוגמא אחת" שבוה נקרא זולל ושובע (כ"כ הרמב"ם הלכות ממרים פ"ז ה"ב, ובכס"מ כתב דכן משמע ליה להר"מ ולא ציין לו מקור, והאחרונים ציינו מקורו בתוספתא סנהדרין פ"א ה"ב), והקשה הרדב"ז שלכא"ו אינו מובן איך שייך במציאות לבלוע כ"כ הרבה בשר בבת אחת [ועיין בספר מדות ושיעורים של תורה (פרק כ"ח סכ"א) שהוא שיעור 212 בגרם, ואולי לפי"ז אין קשה כ"כ מהמציאות], ותירץ הרדב"ז דאוי"ל דהכוונה שאוכל הבשר ללא שום הפסקה באמצע האכילה וזה ג"כ נחשב שאוכל כב"א ונחשב עבור זאת לזולל, והסמך לזה מו"ר מה שמצינו בליל פסח שאפי' שא"י בפוסקים שלכתחילה צריך לבלוע ב' כזיתים דהמוציא ודמצה כב"א מ"מ יש מהגדולים שהנהיגו לאכול ללא שום הפסקה שזה ג"כ נחשב כב"א, וכן אי' בהגדת קול דודי מהגרי"נ פיינשטיין שמביא מדודו הגרמ"פ לגבי שתיית הכוסות שבליל פסח שא"י ג"כ שלכתחילה יש לשנות כל הכוס כב"א, ומבאר בזה דהיינו דאין להניח הכוס ולהפרישו מפיו אך בעצם השתיה יעשה הפסקה כמו בכל השנה, ואמר מו"ר שמענין דזולל וסובא מובן דמדה טובה מרובה שהאוכל המאכלים בהפסקות ובמתינות כמנהג חסידים ואנשי מעשה שהם אוכלים

ג) והזכיר הנידון האם יש חיוב לאדם לעשות ניתוח להציל עצמו ממחלה, והזכיר בזה את שו"ת מהרש"ם לענין חיוב לעשות טיפול פנימי להביא ילדים (ח"ז סי' כ"ז) שמביא שם בתשובה ומצרף להלכה את שיטת רבינו בחיי (שמות כ"א י"ט) והפלתי (סי' קפ"ח סק"ה) שאין חיוב ללכת לרופאים בטיפול בדברים פנימיים (אם הוא באמת נהג תמיד כמו שיטות אלו), ולכא"ו לדבריו אולי יכול אדם גדול לברר לעצמו הסוגיא ולסמוך על שיטות אלו אם הוא בגדר שיכול לברר ולהכריע בעצמו בבירור הענין מהמקורות (וכמו בכל ספק בתורה שאדם גדול שיש בו הכח לברר הענין מהשורש יכול להכריע לעצמו הדין). [ובצירוף שיטת הרמב"ן הידועה (ויקרא כ"ו, י"א) שכתב וז"ל "והכלל כי בהיות ישראל שלמים והם רבים, לא יתנהג ענינם בטבע כלל, לא כגופם, ולא בארצם, לא בכללם, ולא ביחיד מהם, כי יברך השם לחמם ומימם, ויסיר מחלה מקרבם, עד שלא יצטרכו לרופא ולהשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל, כמו שאמר (שמות ט"ז, כ"ז) כי אני ה' רופאך. וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי יקרה עון שיחלו לא ידרשו ברופאים רק בנביאים, כענין חזקיהו בחלותו (מ"ב כ'). ואמר הכתוב (דהי"ב ט"ז, י"ב) גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים, ואילו היה דבר הרופאים נהוג בהם, מה טעם שזכיר הרופאים, אין האשם רק בעבור שלא דרש השם. אבל הוא כאשר יאמר אדם, לא אכל פלוני מצה בחג המצות כי אם חמץ, אבל הדורש השם בנביא לא ידרוש ברופאים. ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם, אחר שהבטיח וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך" עכ"ל הרמב"ן].

ד) ואמנם י"ל דע"ז סמך הקוצקער רבי זי"ע שציוה שלא לנתחו וכן

תפלתו בשעה מוקדמת, ואח"כ היה סגור כל היום בחדרו הק' ולומד שעות ארוכות ברציפות ורק לקצת זמן קבוע ביום היה מקבל קהל, והיה מגיע קהל גדול להתברך והיה פוטרם במהירות וחוזר לתלמודו, וסיפר שבן דודו הר"ק מקאמארנא זי"ע [שבשב"ק זו (י' אייר) חל יומא דהילולא רבה דלית] קיבל עליו הוראה משמים בזקנותו (כדי להמתיק ממנו דינים) לקבל עליו איזה מרות של איזה צדיק אחר, והעדיף שיהא זה צדיק ממשפחתו וקיבל עליו מרות בן דודו הר"ק ר"א מזידיטשוב, ופעם אמר הר"ק ר"א מזידיטשוב להר"ק מקאמארנא וביאר לו בדרך בדיחותא מדוע אליו נמשך קהל גדול כל כך (ולא הר"ק מקאמארנא היה רק מעט חסידים), ואמר לו ע"ז בדרך צחות שהבעה"ב אוהבים מי שמתפלל כמו בעה"ב והיינו שגומר להתפלל בבוקר מוקדם כמו בעה"ב (משא"כ דרך הר"ק מקאמארנא זי"ע היתה להתפלל שעות ארוכות).

ז] וסיפר מה שקיבל ממוהרא"ש שליט"א ב' סיבות למה היה להר"ק מקאמארנא רק מעט חסידים, א. כדי שיהא פנוי לכתוב ספריו הקדושים שמהם תוצאות חיים לכל דורש אלקים להבין פנימיות תורת הבעש"ט, ב. מטעם קפידא שהקפיד עליו הר"ק הר"מ מפרמישלאן זי"ע כשהיה אצלו הר"ק מקאמארנא זי"ע בצעירותו וראה את הר"ק מפרמישלאן עוסק בבנין איזה כותל והתפלא במחשבתו איך צדיק עוסק בבנין גשמי, והקפיד עליו הר"ק מפרמישלאן על מחשבתו ואמר שלא יזכה להרבה חסידים.

ח] והסביר מו"ר שאין הטעם השני כפשוטו ח"ו, אלא שטעם הא' הוא הפנימיות בטעם הב', ופירש שהר"ק מפרמישלאן ראה ברוח קדשו

במתינות ומפסיקים באמצע האכילה ומדברים דברי תורה או מעיינים באיזה ספר קודש וכדו', שבזה זוכים לקדושת האכילה ומקיימים בזה חמ"ע דאורייתא שבפרשתינו של קדושים תהיו, וכדברי הרמב"ן הידועים (מחז"ל יבמות כ' ע"א) קדש עצמך כמותר לך, והוסיף בזה שכן קיבל מהאדמו"ר מקרעטשניף זי"ע שכשמגיע המאכל בליל שב"ק לפניו אין לאכלו מיד אלא לשיר מקודם איזה זמר, וביאר מו"ר שיטתו דאף שהיו צדיקים שאמרו שאין לעשות כן משום שהמאכלים יצטננו (ואי"ז כבוד שבת) והזמירות לא יצטננו, מ"מ סבר האדמו"ר מקרעטשניף שהעיקר להיזהר שלא יצטנן קדושת האכילה שלו ונעיין בדא"ח פ' משפטים בביאור הטעם שסידר הרש"ש בסידורו הזמירות בליל שב"ק לפני האכילה (להיפך ממש"כ בשער הכוונות דרושי ליל שבת ענין השולחן דהאריז"ל היה נזהר לומר פזמון אומר בשבחין אחר האכילה), שאמנם הטעם העיקרי דהרש"ש י"ל דכיון דיש הרבה כוונות בסעודת שבת ואין אנו בקיאים בזה וע"י שאומרים הזמירות דהאר"י שכלולות בהם כל הכוונות (כדמשמע מהר"י סרוג) נחשב כאילו כיוונו כל הכוונות, אמנם י"ל עוד עפ"י הנ"ל שזה בכדי שע"י הזמירות שיאמר לפני הסעודה שיהיו הם כהכנה לסעודה יקבלו כח המתינות דקדושה לאכול הסעודה בקדושה (משא"כ האריז"ל עצמו שלא היה זקוק לזה), והזכיר אמנם שמנהג הר"ק מזידיטשוב זי"ע היה לאכול סעודתו במהירות לרוב התמדתו העצומה בתורה"ק, וכן היה אצל האמרי אמת זי"ע, והסביר שהיה אצלם מוחין דהמתינות בפנימיות מוחם הק'.

ו] ודיבר קצת מהתמדתו העצומה של הר"ק ר"א מזידיטשוב זי"ע כנ"ל, שהיה מתפלל השכם בבוקר ומסיים

של בעולם לכתוב תורה"ק שבסוד סופר
וספר כנ"ל.

ט] וסיים שכן היה אצל הרה"ק
מקאמארנא בעצמו שהיה

דרכו להמתיק דינים מאחרים באופן זה
שהיה מדבר עליהם ומגנה אותם, וכמו
שמספר שכתב הקאמרנער שפעם דיבר על
איזה צדיק מפורסם דברי בזיון בכדי
להמתיק ממנו הגז"ד שנגזר עליו שיסתלק
מן העולם, ואח"כ ראה ברוח קדשו שלא
פעל בזה, וראה שנסתלק אותו הצדיק וכאב
לו לבו ע"ז שדיבר בסתם על צדיק עתק,
וכתב תיכף על דף שבשעה זו וזו נסתלק
הרה"ק הנ"ל כדי להראות אח"כ להסידיו
שידע זאת ברוח"ק ובה יוכל להסביר להם
שזה היה טעמו שדיבר עליו וכו' [וכתב
במפורש שזאת יש לדעת תמיד
שכשהצדיקים מדברים דברי גנאי ובזיון
וכדו' אין לקבל ח"ו את הדברים כפשוטם,
אלא יש לדעת שיש בזה סודות להמתיק בזה
הדינים וכו' ואין ללמוד מהם ח"ו לעשות
כמותם, ורק כשמדברים הצדיקים דברי שבח
כוונתם כפשוטם].

שתפקידו האמיתי של הרה"ק מקאמארנא
הוא דוקא לכתוב הרבה ספרים להחיות עם
רב לדורות, ע"כ חיפש אמתלא איך להקפיד
עליו ולגרום בזה שלא יבואו אליו ריבוי
חסידים והכל בכדי שישאר פנוי לעבודת
הקודש של כתיבת חיבוריו הק', שזהו דרך
הצדיקים שמלבישים לפעמים הטובה
הפנימית שרוצים לעשות בלבוש חיצוני של
הקפדה מטעמים ידועים להם, והסביר מו"ר
פנימיות הענין שקפידא זו התגלגלה דייקא
ע"י הרהור דהקאמרנער על בניית דבר
גשמי כנ"ל, דהנה אי' (בספר יצירה) שיש
בחי' סופר (הקב"ה) ספר (תורה"ק) וסיפור
(העוה"ז), והנה ענין תיקון החסידים הוא בחי'
גילוי בתוך הבי"ע שהיא הירידה הכי גדולה
לבי"ע, וכתיבת חיבורים בתוה"ק היא בבחי'
סופר וספר, וכיון שראה הרה"ק
מפרמישלאן שהרה"ק מקאמרנא אינו מבין
מהלכו לעסוק בענין בניית בנין גשמי
בעוה"ז שהוא בסוד הסיפור, הבין מזה
שמהלכו בעבודה"י צריך להיות בבחי' סופר
וספר ולכן חיפש להקפיד עליו שלא יבואו
אליו חסידים שהם בסוד תיקון הבי"ע
ויבלבלו אותו כדי שיוכל לקיים עיקר תיקון

בהליכה לביתו

בשבוע שעבר בזמן שהיתה שביתת
נסיעות העראפלאנע"ן נמצא גוי שתרם
כבד באיזור קרוב לבלגיה, והיות שלא יכלו
להעביר הכבד במיסה למדינות אחרות
ששם היו שאר החולים הגויים שהיכו
ושקדמו לו להבחור הנ"ל, ומפני שהכבד
אינו מחזיק הרבה זמן, ע"כ זכה בו הבחור
הנ"ל וניצלו חייו ברחמי ה', וענה מו"ר
שכל המציל חי נפש אחת מישראל כאילו
קיים עולם מלא וא"כ כדאי כל הפסקת
המיסות כדי להציל חייו של הבחור הנ"ל.

י] סיפורו למו"ר איך שניצלו חייו בחור
שומר תומו"צ ע"י התפרצות
הר הגעש, שבחור זה היה זקוק להשתלת
כבד רח"ל והיה בבית חולים בבלגיה במצב
מסוכן והיה זקוק להמתין עד שימצאו תורם
כבד, אך היות שיש בעולם בעולם הרבה
חולים הזקוקים ג"כ לכבד צריכים להמתין
ברשימה ארוכה עד שאפשר לקבלו, והיו
י"ב גויים שהיו קודמים אליו בהרשימה,
ועשו בני משפחתו שבארץ ישראל תפילות
גדולות שימצאו עבורו כבד מהר, ואכן

יא] ואמנם הוסיף אח"כ שאי"ז המוסר השכל שיש ללמוד מהתפרצות הר הגעש, אלא המוסר השכל שיש ללמוד מזה הוא כנדפס בדא"ח בשבוע שעבר בענין ההכנה לביטול קלי' הגאווה של עישוי המגביה עצמו כנשר, ע"י שבנ"י יכניע ויגרשו מאיתם את השפעת ה"נעשה לנו שם" של ערב רב הציונים וכו' כנדפס שם, אלא שבכל דבר יש הביאור דכללות הענין (שהוא ביאור הנ"ל) ובנוסף לזה יש בכל דבר כללי גם ריבוי פרטים ופרטי פרטים, שהקב"ה מדקדק בכל הנהגה של כל דבר עם כל הפרטים והפרטי פרטים וכו' (שכל האנשים שסבלו צער מהשבתת הנסיעות הרי יש לכל אחד חשבון שמים בפרטות עמו, ו"משפטיך תחום רבה" לעומק הדין והדקדוק בכל דבר), וע"ז נאמר ג"כ שאחד מרבי רבבות טעמים הפרטיים שיש במאורע הנ"ל הוא בכדי להציל חיי נפש אחת מישראל שהוא כעולם מלא וכדאי לבטל אף עולם מלא להציל חיי נפש אחת.

יב] וקושר זאת גם למה שהזכיר בלימוד דף היומי את דברי החת"ם שמפרש הא דא' בגמ' (סנהדרין מ"ז ע"א) שפעם אחת רכב איש אחד על הסוס בשבת וסקלוהו, ואי' בגמ' הטעם לזה שהיה בהוראת שעה מפני שהדור היה פרוץ וכו', והחת"ם מפרש הטעם לזה שזה מפני שנידון אדם זה ע"ש סופו (וכמו בן סורר ומורה) דירדו החכמים לסוף דעתו שאם רוכב על הסוס בשבת בודאי יבוא אח"כ לחילול שבת גמור במזיד ומוטב שימות זכאי ולא ימות חייב, ולכא' צ"ע על החת"ם דהרי אסור לבי"ד להרוג אדם ע"ש סופו (ורק בן סורר ומורה חידשה בן התורה עצמה בהדיא אך א"א ללמוד מזה למקו"א), אלא הביאור כנ"ל דבודאי טעם הריגתו היתה מחמת תקנת הכלל בהוראת שעה להציל הדור (שזה מותר לבי"ד לעשות) אך

בכל תיקון נכללים גם חשבון פרטי עם ההטבה הפרטית שיצא מזה להאדם הפרטי מזה, וע"ז מוסיף החת"ם שגם לאדם זה עצמו היתה טובה ג"כ שימות זכאי ולא ימות חייב, וה"נ בענינינו במקרה של הר הגעש הנ"ל, שאף שבדבר ומאורע כללי שבעולם כוונת השי"ת לעורר על התיקון הכללי כנ"ל, מ"מ גם לכל אחד שסבל מזה יש תיקון והוראה וטובה פרטית מזה.

יג] ושאל אחד מן התלמידים והלא הרבה בחורי ישיבות התבטלו מתורה"ק ע"י השבתת המיסות הנ"ל, והלא אי' בגמ' (מגילה ט"ז ע"ב) שגדול ת"ת יותר מהצלת נפשות, וענה מו"ר שדברי השואל אינם מובנים שהלא פיקו"נ דוחה את כל התורה, אלא שאמנם מצינו באמת דברי פלא, שמפשטות דברי המהרש"ל והדרישה (שיובאו דבריהם להלן) משמע שסוברים להלכה כפשוטו שאין מבטלים תלמוד תורה מפני הצלת נפשות, וילפינן זאת מדברי חז"ל הנ"ל דגדול ת"ת יותר מהצלת נפשות, אך באמת לכא' דבריהם צע"ג דהלא קי"ל דאין לך דבר העומד בפני פקו"נ חוץ מג' עבירות החמורות, ואמר מו"ר בדרך צחות שמי שיכול ליישב דבריהם התמוהים דמהרש"ל והדרישה יקבל פרס, והדגיש שעלינו החובה ביותר ליישב את דבריהם התמוהים הנ"ל של המהרש"ל והדרישה כי הרי אנו בבחי' תלמידים שלהם שאנו מוכרחים הרבה פעמים לסמוך בדיעבד ובשעת הדחק על דבריהם ושיטתם בענין זמני תפילה ונכמשי"כ בזה בארוכה (כיום החכמה תשס"ח עמ' שמ"ה) ששיטת המהרש"ל היא שזמן תפילה היא ט"ז שעות אחרי הצאה"כ, ושיטת הדרישה היא שבשגג ואיחר זמן חצות ומשלים שחרית אחרי תפילת מנחה מקבל שכר עליה כמו שהתפלל שחרית בזמנה ממש, ובמזיד

ח"ו שאין לה תשלומין שיטתו שיכול להתפלל
שחרית כל היום ועיין לקמן בסעודה שחזר

הרכה לפלפל ליישב דברי המהרש"ל
והדרישה.

בסעודה

יד] חזר שוב על החלכה (סי' קס"ו ס"א) שאין
לעשות הפסק בין הניגוב לברכת
המוציא יותר מכמה שניות, ואמר בשם
הגרמ"ש שהלכה זו מעטים נזהרים בה
(והעצה ע"ז כמ"כ בדא"ח דפר' בא בשם הגאון ר"י
המבורגר שלא לגמור הניגוב אלא לפני שעושה
המוציא), ואמר ע"ז שא"י בספר חסידים (סי'
ק"ה וסי' רס"א) שכל הלכה שמעטים נזהרים
בה הרי היא בבחי' מת מצוה ושכל הנזהר
בדבר שמעטים נזהרים בה נוטל שכר כנגד
כולם, והזכיר את מה שדיבר בשבוע שעבר
בביאור דברי רש"י על מצוה בו יותר
מבשלוהו ד"מקבל שכר מפי", שאינו סתירה
להא דא"י באבות שאין לשמש את הרב ע"מ
לקבל פרס עיי"ש, וה"נ בענין הלכה זו
שמעטים נזהרים בה שנוטלים ע"ז שכר כנגד
כולם (דהיינו שכר האמיתי השלם של דביקות בה'
ולא ע"מ ליטול פרס – מחצה, כמבאר שם).

טו] ואמר להוסיף שי"ל בדרך רמז שהגמ'
(ברכות מ"ב ע"א) אומרת תיכף
לנטי' ברכה ותיכף לת"ח ברכה, שהנזהר
בדין דתיכף לנטי' ברכה נחשב לת"ח (שהלא
ההמון אין נזהרים בכך) וראוי לקבל התיכף
לת"ח ברכה, ואמנם סיים בדרך אגב
שהרה"ק ר"צ מלובלין זי"ע מפרש הא דא"י
בחז"ל (ירושלמי דמאי פ"ד ה"א) שאפי' ע"ה ירא
לומר שקר בשבת, שהביאור בזה שבשבת
כל יהודי נהיה בבחי' ת"ח, וע"כ מחדש שם
שהנותן דורון לאדם בשבת נחשב כאילו
נותן דורון לת"ח, וא"כ יוצא לפי הר"צ הנ"ל
דבכל אורח שמזמינים בשב"ק זוכים
להבטחת חז"ל, שתיכף כשמזמינים ומכניסים

ת"ח לבית מתברך הבית ובחי' ברכה זו יש
בכל אורח בשב"ק כנ"ל.

טז] ואמנם בסעודה נכנס לעיין שוב
ולנסות לתרץ הקושיא
שהקשה בהליכה לביתו על דברי המהרש"ל
והדרישה, וביקש להביא לפניו הטור יו"ד סי'
רנ"א שא"י שם בטור וז"ל "י"א שיכולין
לשנות (מעות צדקה) אפי' מתלמוד תורה (היינו
ממעות שעומדים לצורך ת"ת) לצורך (ליתן)
שלושים פשיטין להגמון בכל שנה לפי שהוא
הצלת נפשות שאם לא יתפשרו עמו יש כמה
עניים שאין להם ליתן ויכוס ויפשיטום
ערומים וכו' כיון שיש בו הצלת נפשות הוא
קודם" עכ"ל הטור (ונפסק להלכה בשו"ע שם
סי"ד), ומקשה ע"ז המהרש"ל בהגהותיו על
הטור תימה והלא מסקינן בספ"ק דמגילה
גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות, ומתרץ ע"ז
הדרישה (שהיה תלמידו של המהרש"ל) דהגמ'
במס' מגילה דגדול ת"ת יותר מהצלת נפשות
מיירי בענין שאין יכול לקיים שניהם שאז
תלמוד תורה קודם, והטור מיירי שאף אחרי
שיתנו להגמון ישאר ג"כ לסיפוק ת"ת אלא
שלא יהיה בריוח כ"כ, וע"ז פוסק הטור
דהצלת נפשות דוחה ההספקה ברווח לת"ת.

יז] וחזר מו"ר כמ"פ שמצוה ליישב
דבריהם התמוהים של
המהרש"ל והדרישה הנ"ל שהרי יוצא
מפשטות דבריהם שאין לבטל ת"ת אף
להצלת נפשות משום שגדול ת"ת יותר
מהצלת נפשות, והלא בודאי דאין לך דבר
העומד בפני פקו"נ (וכמו שתמה על דבריהם
כמ"ז שם סק"ה), ואף שהביא המהרש"ל דברי

היום יש נכדים מהרה"ק ר' ליבער שנוהרים בזה, אך לכאן סו"ס ילפינן ג"כ מדברי הש"ך שהוא פוסק לדורות שסובר ג"כ שגדול ת"ת יותר מהצלת נפשות הוא כפשוטו, וזה לכאן תמוה ביותר כנ"ל ונאמר בכעין דרך צחות שאם נקבל מעשה זה דהש"ך להלכה א"כ הוי מח' הש"ך והט"ז האם גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות הוא כפשוטו או לא (והזכיר בזה בדרך אגב מהר"ם שכתב הגריש"א שהחסידים נהגו לפסוק כהט"ז, מלבד בעל התניא שפסק כהש"ך) והמתנגדים כהש"ך, והרה"ג הר"י בוגרד זצ"ל הורה למו"ר לנסות תמיד לצאת יד"ח שניהם ע"י צירופים נוספים, אך סו"ס קשה כאן לקבל זאת שלחש"ך ת"ת דוחה הצלת נפשות כפשוטו.

יט] ואחר מהתלמידים אמר די"ל ליישב את הנהגת הש"ך דאין חיוב להציל נפשות באופן רוחני (ע"י מסי"ג) דחיוב התורה דלא תעמוד על דם רעך קאי על השתדלות בהצלה גשמית, אך מו"ר צידד לחדש חידוש גדול ממעשה מהנ"ל די"ל דסבר הש"ך דכיון דחיבור הש"ך הוא חיבור שישאר לדורות ויהפך לחלק מגילויי תושבע"פ, וידע הש"ך שללא חיבורו יטעו המורים הרבה ויבואו להפוך הדינים מפטור לחיוב וכו', ע"כ סבר שדוחה זה אף הצלת נפשות ונמעיין דאשכחן במהרש"ל (יש"ש ב"ק פ"ד סי' ט') על דברי הגמ' (ב"ק ל"ח ע"א) שלימדו לשלוחי המלכות את הדין ששור של ישראל שנגח לשור דנכרי פטור, אף שהיה בזה חשש סכנת נפשות, ומדוע לא שינו להם את הדין הזה, ומפרש המהרש"ל שיש למסור את הנפש שלא לשנות אמיתות דברי התורה דהוי ככפירה בתורת משה וז"ל המהרש"ל "גם שמעינן מהאי ברייתא דאסור לשנות דברי תורה אף כי הסכנה וחייב למסור עצמו עליה, דלפי חד שינוי דתוס' (ד"ה

חז"ל המפורשים להדיא שגדול ת"ת יותר מהצלת נפשות וילפינן זאת ממרדכי הצדיק שפרשו ממנו מקצת מהסנהדרין על שפרש מת"ת לעסוק בהצלת נפשות דבנ"י, הרי הביאור בדברי חז"ל אלו הם כמש"כ הט"ז (שם) וז"ל "דיותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה ולא בא לידו הצלת נפשות ממי שבא לידו הצלת נפשות ועל ידי כך צריך לבטל תלמוד תורה ולעסוק בהצלת נפש, ויליף לה ממרדכי שתחילה שלא בא לידו עסק של הצלת נפשות היה חשוב בעיני חכמים יותר ממה שאחר כך בא לידו המצוה של הצלת נפשות והוצרך לבטל תורה כדאי שם שלא מנאו אותו חכמים כמו תחלה" עכ"ל, והיינו דהשכר והזכות גדולה יותר למי שזוכה לתלמוד תורה ולא אינו לידו מצוה של הצלת נפשות שיתבטל עי"ז מת"ת, אך סו"ס ודאי דלהלכה יש לבטל תורה לכל מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים (אף שמפסיד בזה הזכות היותר גדול של ת"ת מ"מ חייב להפסיד הזכות הגדול כדי לקיים המצוה שמחוייב בה שא"א לעשותה ע"י אחרים) וא"כ צע"ג מה כוונת המהרש"ל והדרישה.

יח] ואמר מו"ר שאמנם מובא מעשה שהיה בזמן הש"ך, שגילו מהשמים להרה"ק ר' ליבער הגדול זי"ע שאם הוא ועוד שני צדיקים (הרה"ק ר"ש מאוסטרופולי והש"ך) ימסרו נפשם למות יתבטל עי"ז הגזירה שהיתה על אלפי בנ"י ליהרג עקד"ה בגזירות ת"ח ת"ט, והלך הרה"ק ר' ליבער להציע זאת להר"ש מאוסטרופולי זי"ע והסכים להצטרף עמו, אך כשהלך להש"ך טען הש"ך שכיון שאני עומד באמצע כתיבת חיבור הש"ך איני יכול למסור נפשי למיתה עד שאגמור כתיבת החיבור הגדול ת"ת יותר מהצלת נפשות (והקפיד ע"ז הר' ליבער וצויה בצוואתו לזרעו אחריו שלא להתחתן עם כהנים כדי שלא יתחתנו זרעו עם נכדי הש"ך שהיה כהן, ועד

ידיעת התורה, שבזה מצינו אמנם שיטות דדוחה מצות ידיעת התורה אף מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים, ובזה סוברים המהרש"ל והדרישה שדוחה מצות ידיעת התורה אף מצות הצלת נפשות, אך זה עדיין תמוה דהלא סו"ס אין לך דבר העומד בפני פקו"נ וא"כ איך כותבים המהרש"ל והדרישה דת"ת דוחה מצות הצלת נפשות.

כא] אמנם צידד מו"ר לומר די"ל כמו דאשכחן בדברי ר"ע לפפוס בן יהודה (ברכות ס"א ע"ב) דבנ"י חיותם בתורה כמו דגים במים, ולכן מסר נפשו להקהיל קהילות ברבים, ולכאן איך לא חשש ר"ע דהוי איסור של מאבד עצמו לדעת [ואמנם בפשטות התי' דשם שהיה שעת השמד יש למסור אף על ערקתא דמסאני וכיון שהם רוצים לבטל ת"ת יש למסור הנפש להיפך להרבות תורה, אך עדיין צ"ע דהרי לא גזרו וציוו עתה על ר"ע שום דבר והיה יכול ללמוד תורה בהצנע ולא למסור נפש ללמד דוקא ברבים, אלא י"ל הביאור שסבר ר"ע שכל מיעוט בלימוד התורה מביא לבסוף לשכחת התורה עד שיבואו לבסוף לעבור על כל התורה (ואף על הג' עבירות המורות) ולכן מותר וצריך למסור הנפש להרבות תורה דוקא שלא תשתכח ח"ו התורה מיישראל, וה"נ י"ל דסבר המהרש"ל והדרישה דע"י שימסרו חכסף להגמון ותתמעט התורה מיישראל הרי"ז דוחה אף הצלת נפשות דע"י שתשתכח התורה ח"ו יבואו לבסוף להיות כמו גויים ולעבור על כל העבירות שבעולם רח"ל ויש למסור ע"ז הנפש.

כב] והסמך לזה מו"ר את המעשה הידוע שמסר כ"ק הצ"צ זי"ע נפשו והכנים עצמו לסכנת מיתה באסיפת הרבנים הידועה שרצו השלטונות

קראו שמלכות הרשעה גזרה עליהם ולמה לא יראו חכמים שתעליל מלכות הרשעה עליהם, הלא לא תמצא דבר קשה כזה לומר בפני האומות שאנחנו פטורין מהיזיקן והם חייבים, וכי לא היה ראוי לחוש ח"ו לכמה שמדות וחורבות דליפוק מיניה, בפרט מלכות הרשעה שכל מחשבתם רק להתגולל ולהתנפל על שונאינו, וא"כ היה להם לשנות או שניהם חייבים או שניהם פטורין, אלא ש"מ שמחויבים אנו למסור על קידוש השם, ואם ח"ו ישנה הדין הוה ככופר בתורת משה, ומסתמא איירי כגון שהשרים שאלו בפרטים על כל דין ודין, שור של ישראל שנגח לשל נכרי, ושל נכרי שנגח לשל ישראל, ועל כן השיבו האמות על קדושת השם כי לא היה יכולת בידם לשמט את עצמם מדין זה, והא דאיתא בפ"ק דמגילה (ט' ע"א) מעשה בתלמי שכינם ע"ב זקנים וכו' ושינו התורה, התם מן שמיא הוא דאסכימו בהדיהו וכעין רוח הקודש היה, וכן איתא התם נתן הקב"ה בלב כל אחד כו', והוה על פי הדיבור, ועוד התם לא שינו שום דבר ממשמעותו, אלא שינו הלשון דלא יהפכו למינות, וכמו ששינו כך הוא כוונת המקרא כפשוטו, אבל לומר על הפטור חייב או להיפך היה ככופר בתורת משה מה לי דיבור אחד מה לי כל התורה" עכ"ל המהרש"ל, וה"נ י"ל בביאור מעשה הנ"ל שהש"ך ידע שע"י חיבורו תתברר ותתגלה אמיתות דיני התורה ולא ישתנו דיני התורה מאמיתותם וזה דוחה אף הצלת נפשות, אך עדיין אין מתיישב בזה דברי המהרש"ל והדרישה הנ"ל שאין מחלקים באיזה תלמוד תורה מיירי, ומשמע מדבריהם שכל ת"ת דוחה הצלת נפשות וזה צע"נ.

כג] ואמר מו"ר שאו"ל שכוונת המהרש"ל והדרישה באופן שע"י שיקחו חכסף וימסרוהו להגמון יתבטלו ממצות

כד] וקישור מו"ר כל ענין הזה אל המצוה שבריש הפרשה "איש אימו ואביו תיראו" וגו' (שמצות מורא אב קשורה עם מצות כיבוד אב) ואמר שהשבוע היה היאצ"ט של הרב הגאון ר' בן ציון בלוי ז"ל שהיה רבו המובהק של אביו ז"ל, וגם הלימוד הראשון שלמד מו"ר אהרי שנכנס לעול מצוות היה מפי הרה"ג הנ"ל (שלמד איתו משניות כליל הבר המצוה) ע"כ מן הראוי (מחמת מצות כיבוד אב וכיבוד רב) להזכיר חידוש מהרה"ג הנ"ל שקשור לענין הנ"ל (ששמע מבנו הגאון המקובל שליט"א), דהנה יש המקשים בדברי הרמב"ם בחל' מומרים (פ"ו הל' י"ג) שכתב וז"ל "אמר לו אביו השקני מים ויש בידו לעשות מצוה אם אפשר למצוה שתעשה על ידי אחרים תעשה ויתעסק בכבוד אביו שאין מבטלין מצוה מפני מצוה, ואם אין שם אחרים לעשותה יתעסק במצוה ויניח כבוד אביו שהוא ואביו חייבים בדבר מצוה, ותלמוד תורה גדול מכבוד אב ואם" עכ"ל, ולכא' קשה דכיון דפסק הרמב"ם בראש דבריו שכל מצוה בעולם שאין אחרים לעשותה דוחה מצוה כיבוד אב, א"כ מה צורך בהוספה שבסוף דבריו שת"ת גדול מכיבוד אב, והלא ת"ת גדול מכל המצוות ואם כל המצוות דוחים כיבוד אב כ"ש ת"ת, ומדוע צריך הרמב"ם לפרט בפרטיות שת"ת דוחה מצות כיבוד אב.

כה] ופלפל קצת מו"ר בקושיא זו, ואמר שעפ"י פשט יש לתרץ קושיא זו שיש חידוש גדול בהא שת"ת גדול מכא"א, וכמו שילפינן זאת מהא שיעקב פרש מיצחק אביו י"ד שנה ללמוד תורה ולא נענש על שנים אלו, והיינו דאף שבדרך כלל ת"ת נדחה מפני כל מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים, הרי יש חידוש מיוחד שיכול ללכת מאביו ללמוד תורה אף שיפסיד המצוה

ברוסיא לכפות לעשות איזה שינויים במדרי לימוד התורה, ובפשטות סבר הצ"צ דהוי בבחי' שעת השמד, אך לכא' צ"ב דלא היו שם גזירות שמד אלא על איזה שינויים בצורת הלימוד וכדו', אלא י"ל שסבר הצ"צ דכל נגיעה בצורת לימוד התורה של בני"ע"י הגויים עלולה לבסוף להשכיח התורה מכלל ישראל ולהביאם לכל העבירות ויש למסור ע"ז הנפש, אך עדיין כ"ז חידושים גדולים (והכל בתור פלפול התורה ולא לדינא).

כג] ואמר מו"ר שו"ל ליישב בדרך הפשט (אף שיתכן שהוא דוחק) שהמהרש"ל והדרישה הבינו דברי המור שאין כוונתו שאם לא יתנו להגמון הכסף יהא חשש מיתה ממש, אלא שזה שיכו את העניים ויפשיטום ערומים זה ג"כ נחשב כהצלת נפשות ממכות ומצער הגדול הזה וזה דוחה ת"ת, וע"ז מקשים המהרש"ל והדרישה שהלא אי' בגמ' דגדול ת"ת יותר מהצלת נפשות כדילפינן ממרדכי הצדיק, ומפרשים המהרש"ל והדרישה שכוונת הגמ' שפירשו הסנהדרין ממרדכי לא מחמת שהציל את בני"מגזירת המן דלהשמיד וכו', אלא שהקפידו עליו ע"ז שהסכים אח"כ להיות משנה למלך אחשוורוש שזה עשה מסתמא מחמת שיוכל להמשיך להיטיב לבני"מ בכל מיני הטבות ולהצילם מגזירות של דוחק וכדו', וע"ז סברו הסנהדרין שהיה צריך מרדכי לחזור לביהמ"ד ולעזוב את בית אחשוורוש שגדול ת"ת יותר מהצלת נפשות (היינו הצלת נפשות מגזירות דדחק ועינוי) [והוסיף א' מהתלמידים שמדויק ביאור זה בדברי הפסוק שנאמר הא ד"ורצוי לרוב אחיו" (שפרשו ממנו הסנהדרין) רק אחרי שנכתב "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש", שע"ז היתה קפידת הסנהדרין כנ"ל], וא"ש המהרש"ל והדרישה.

ארעי לשמשו ויכול לקיים שניהם היינו שלא יתבטל עי"ז מקניית ידיעת התורה (ורק יפסיד למצות ת"ת דשעה זו) בזה דוחה כאו"א למצות ת"ת [ויש לעיין עוד במקנה המובא בפתח"ת שם, ואכמ"ל].

כז] והנה לדעת הפר"ח בפירוש הלכה זו קשה לכא' שוב דא"כ מה החידוש שחידש לנו הרמב"ם שמצות ת"ת גדולה מכאו"א, והלא אם מיירי זאת רק בנמצא בעיר אחרת ולצורך קיום מצות ידיעת התורה הרי בזה אין שום חידוש שהרי מצות ידיעת התורה דוחה כל מצוה ואף שא"א לעשותה ע"י אחרים (לשיטות הנ"ל), וא"כ שוב קשה שאין לכא' חידוש מיוחד בזה שת"ת גדול מכאו"א [וכ"ז הוסיף מו"ר לבאר קושית הרב בלוי זצ"ל], ועי"ז ענה הרה"ג הנ"ל שי"ל בפירוש כוונת הרמב"ם לבאר בזה שיש חילוק יסודי בין מצות ת"ת שגדולה מכאו"א לשאר מצוות שדוחות את מצוות כאו"א, והיינו ששאר מצוות אינן בהכרח גדולות ממצות כאו"א בעצם אלא דכיון דאתה ואביך מחויבים בכבודי א"כ א"א להעדיף מצות כיבוד אב מעל כיבוד המקום, וכמו שביאר החזו"א, ועי"ז בא הרמב"ם והדגיש שמצות ת"ת היא גדולה וחשובה בעצם מהותה ממצות כיבוד אב, והיינו שאפילו באופן שמחויב בעצם גם לבטל ת"ת למצות כאו"א (כגון בנמצא באותה העיר לשיטת הפר"ח הנ"ל), והו"א שמכיון שמחויב לבטל ת"ת עבור מצות כאו"א (וכמו שמחויבים לבטל ת"ת עבור כל מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים) א"כ ש"מ דמצות כאו"א גדולה וחשובה במהותה ממצות ת"ת, ועי"ז קמ"ל הרמב"ם דבעצם מהותה הרי היא גדולה ממצות כאו"א.

כח] ושאל אחד מן התלמידים דסו"ס גם בזה לכא' אין שום חידוש

של כיבוד אב (שמצוה זו לא תיעשה ע"י אחרים שאפי' אם יהיו אחרים שיטפלו באביו הרי אין בזה קיום מצות כיבוד אב וא"כ הרי הוא מבטל מצות כיבוד אב שא"א למצוה זו להתקיים אלא על ידו, ובכ"ז מותר לעשות כן מפני מצות ת"ת).

כט] ואמנם חזר מו"ר וטען דיש להקשות קושיא זו על הרמב"ם עפ"י מש"כ הפתח"ת (סי' ר"מ אות ה') בשם הפר"ח שמבאר בהלכה זו שת"ת גדול מכאו"א שזהו דוקא בהולך לעיר אחרת ללמוד תורה אך בנמצא בעיר זו שאפשר לו לקיים שניהם חייב לקיים כאו"א, ולכא' דבריו צ"ע דהרי גם בנמצא בעיר זו הרי סו"ס בפשטות בשעה זו עצמה שמשמש את אביו אינו יכול ללמוד (דדוחק לאוקמיה רק במי שיכול ללמוד אף בשעת השימוש), וא"כ אם ת"ת גדול ודוחה כאו"א מדוע בנמצא בעיר זו חייב בכאו"א, ולכא' צ"ל דהביאור בדברי הפר"ח הוא עפ"י דברי השו"ע הרב הידועים (הלכות ת"ת קו"א פ"ג הערה א') שחידש שיש חילוק בין מצות לימוד התורה בכל רגע למצות ידיעת התורה, שרק מצות ת"ת לשעה נדחית מפני מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים, אך אם יתבטל ע"י ריבוי הזמן של עשיית המצוה מקניית חלקי ידיעת התורה שצריך ויכול להשיג פטור אף ממצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים [והוסיף מו"ר שבזה יש לפרש גם את תשובת המהר"ח אור זרוע התמוהה שבחורים הלומדים בשיבה פטורים אף ממצוות שא"א לעשותם ע"י אחרים, והביאור צ"ל כנ"ל שהם עוסקים עתה בקיום מצות ידיעה"ת], ולכא' צ"ל שכן הוא גם הביאור בדברי הפר"ח שכשנמצא בעיר אחרת ללמוד תורה זהו בדרך כלל לשם קניית ידיעת חלקי התורה, וזה פוטרו אף ממצות כאו"א שא"א לעשותה ע"י אחרים, אך בנמצא בעיר זו ומצוה אותו אביו באופן

שאמרו כן ח"ו בפיחם, אלא שהיה אצלם הרהור אחרי משרע"ה וסברו שהם יכולים להנחית קהל יותר טוב ממנו [ואצל צדיקים הרהור נחשב כדיבור, וכמש"כ במקו"א בענין היחודים דהצדיקים שנחשבים אצלם לדיבור ויוצאים בזה ידי ת"ת אף למ"ד דהרהור לאו כדיבור דמי עיי"ש], והסביר שי"ל הטעם לזה שמשנה ואהרן היו במדרגה גבוהה כ"כ שכל האש הרוחנית היתה מוסתרת אצלם בפנימיות [וכידוע הווארט של הרה"ק מקוצק זי"ע על הא דא"י על יונתן בן עוזיאל שהיתה אש שורה עליו בשעת לימודו עד שכל עוף הפורה מעליו נשרף, ושאל הרה"ק הנ"ל ומה היתה מעלת הלל רבו, ותיירץ שהיתה מעלתו גדולה יותר שהיה יכול להטמין כל האש הגדולה בפנימיותו (וידוע מהאריז"ל שער הגלגולים הקדמה ל"ו) שהלל הזקן הוא ניצוץ משרע"ה, וע"כ סברו לעצמם בני אהרן שלחנתיג את הקהל עדיף מפי מי שמתגלה אצלו האש בחיצוניות שיכול עי"ז לעורר יותר את בני"ל ולחלולותם, וע"כ סברו שלצורך תיקון בני"ל עדיף שהם ינחיתו ולא משה ואהרן ששניהם היו בבחי' הביטול הגמור כ"כ (ונחננו מה") עד שלא נראה אצלם כ"כ האש בחיצוניותם, וע"כ נענשו מדה כנגד מדה (היות שסברו שהעיקר הוא האש החיצוני) ומעו שהדליקו האש מחוץ לקודש הקדשים, שזהו היפך רצון ה', שרצון ה' האמיתי בתכלית כדרך הצדיקים הגבוהים כמשרע"ה ואהרן שבבחי' קודש קדשים [כדברי הפוסק (דה"א א' כ"ג, י"ג) "ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים"], שהאש הגבוהה שלהם טמונה בפנימיותם כמו האש ביוהכ"פ שהיו מדליקים אותה דווקא בפנימיות קודש הקדשים ולא מבחוץ.

לא] סיפר מעשה ששמע מאביו ז"ל (וכשחזר ע"ז משמו מקיים בזה

שהרי כבר כתב הרמב"ם להדיא (הל' ת"ת פ"ג ה"ג) וז"ל "אין לך מצוה בכל המצות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה, לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום" עכ"ל, והסביר מו"ר דעדיין היה הו"א שבאופן שצריך לבטל מת"ת לקיים מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים הרי הכוונה בזה שבאופן זה נהיית המצוה יותר חשובה וגדולה מת"ת, וע"ז מדגיש הרמב"ם הכא שת"ת גדול אפי' מכאו"א (אף שהיא נחשבת המצוה החמורה שבחמורות שהקיש המקום כבודם לכבודו).

כט] והביאור בזה (כמו שסיים הרה"ג הנ"ל) עפ"י דברי הט"ז הנ"ל, שאף באופן שמחוייב עפ"י תורה להפסיק מלימוד התורה לקיים מצוה גדולה שא"א לעשות ע"י אחרים כהצלת נפשות דכל ישראל, בכ"ז אין משתנה גם בזה הכלל דת"ת כנגד כולם והוי הפסד עבורו שהפסיד המצוה דת"ת השקולה כנגד כולם, והיינו כנ"ל שי"ל שזה בא הרמב"ם להדגיש שאף באופן שצריך להפסיק ת"ת לצורך כאו"א בכ"ז בעצם ת"ת גדול מכאו"א.

עניני הפרשה

ל] דיבר מענין הטעות של נדב ואביהוא והזכיר בזה את דברי הפלא של הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ד פט"ו) שמביא חז"ל (ובינתיים לא מצא מו"ר מקור הדברים בחז"ל) שהדליקו נדב ואביהוא האש בחוץ והכניסו בפנים כדברי הצדוקים (יומא נ"ג ע"א), וביאר מו"ר וקישר טעות זו להטעם האחר המובא שם שהיו אומרים מתי ימותו שני זקנים הללו ואנו ננחית את הקהל, שלכאו"ז זה נראה תמוה ביותר שיאמרו כן בני אהרן הק', ופירש שי"ל שאין הכוונה

לב] ודיבר על חומר ענין הקדושה שצריך מסי"נ שלא להיכשל ח"ו בפגמים בקדושה ואין ע"ז שום תירוץ שקשה וכו', וכהווארט הידוע של הרה"ק מקוצק זי"ע, המובא בספר אמת ואמונה (עמוד קט"ז) וז"ל אמר לי אחד מנכדיו של רבינו זצ"ל כי ראה כתוב על חומש אחד בסאכטשוב בזו הלשון, רבינו הקדוש מקאצק אמר כי פרשת קדושים מתחלת 'קדושים תהיו' ומסתיימת 'דמיהם בם' "בלוט זאל עם קאסטן אין א קדוש זאל מען זיין" (אף שזה עולה בדמו מכל מקום עליו להיות קדוש) עכ"ל, וחזר מו"ר כמה וכמה פעמים לנוכחים בפרטות על לשון קדשו של הקוצקער רבי בהתעוררות גדולה.

לג] וביאר מו"ר מדוע דוקא במצות קדושים תהיו יש הדגשה מיוחדת מהצדיקים של "דמיהם בם" לשפוך עליה דם כנ"ל, והלא דרך הצדיקים לעשות גם כל שאר המצוות במסי"נ ולא דייקא מצות קדושים תהיו, וביאר הענין עפ"י הווארט הידוע מהבעלזער רב זי"ע על הא שמוזכר בפר' עריות "חסד הוא", שמרמז שיש בחי' שבאות העבירות החמורות ההמה ע"י שהגביר בנפשו רק את מדת החסד ולא שילב בה את מידת היראה ונכמאמר צדיקים זי"ע שרבינו הבעש"ט הק' פתח את שערי האהבה שיוכלו לעבוד את השי"ת בקו ימין דהאהבה כידוע, וכמו שאמר בעצמו ששיטתו מיוסדת על אהבת השי"ת אהבת התורה"ק ואהבת ישראל, ואכן מובא גודל התגלות האהבה שהיתה בזמם ראשוני תלמידי בעש"ט בין החבריא וגודל אהבתם והשתוקקותם להשי"ת ולתורה"ק במסי"נ, אולם אח"כ ראו צדיקים הבאים אחריו שנהיתה בזה סכנה דאחי' הקלי' שנאחזו בשערי האהבה לטומאות רעות ולכן סגרו

מצות כיבוד אב) על איזה מתנגד שחפץ לראות איך נראית עריכת השלחן של החסידים, ונכנס לטיש של אחד מצדיקי בית סלונים זי"ע וראה איך מאריכים החסידים בניגונים בדביקות וכו', תמה בלבו האם אי"ז ביטול תורה להאריך כ"כ בניגונים אך בכ"ז נשאר כי חפץ לשמוע איזה תורה יאמר הרבי, והיה זה בפר' קדושים, ואחרי זמן ארוך של ניגונים פתח הרבי בדברות קדשו ואמר בקצרה באידיש עה"פ "איש אימו ואביו תיראו" ותרגם הפסוק מילה במילה איש – "א מענטש" אימו – "זיין מוטער" ואביו – "זיין פאטער" (בפ"א דגושה) תיראו – "מ'דארף ציטערין" עכ"ל של הרבי, וראה המתנגד איך שנכנסת להבת אש קודש בכל החסידים מכמה מילים בודדות אלו והתעוררו כולם בתשובה וביראה, והתפלא ע"ז המתנגד מאוד איך יתכן זאת שהרבי אומר פירוש המילות כפשוטו מילה במילה ומתרגם ללא שום חידוש כמו מלמד דרדקי, ועוד תמה עוד יותר איך נהיתה כזו התעוררות אצל החסידים, ולא היה יכול להתאפק מפליאתו ושאל לאחד מהחסידים לפרשו על מה כל הרעש, ופירש לו החסיד שכוונת הרבי היה שממה שהוא "מותר" ומה שאדם "פטור" ממנו מזה צריך איש יהודי מאד לירא ולפחד ולרעוד (שהתרגום באידיש של אימו שהוא מוטער דומה למילה מותר, ותרגום של אביו – פאטער נשמע כמו פטור, דהיינו דבר שהוא פטור אם עשאו ואינו חייב עונש ע"ז), והיינו שדוקא בדברי רשות שנראה שעושה דבר שהוא מותר הרי שם צריך לירא ולפחד שלא ליפול ח"ו לתוך רשת התאוה ולקדש את עצמו מאד, וכן בדברים שהוא פטור אבל אסור, ודוקא בדברים אלו "תיראו" שלא להיכשל במותר ובפטור.

השערים האלו (ומו"ר אמר בזה פעם כמדוי שבימינו בסוף הגלות יש לפתוח שוב השערים הללו שהקלי' כבר בין כך התחזקו בקלי' הטמאות שלהם רח"ל ולא תהא כהנת כפונדקית, ואדרכא שבכה אהבה דקדושה יתגברו על הטומאה, ובפרט שמיום הגלות הוא דוקא ככה מדתו של אאע"ה מדת החסד והאהבה כמו שהאריך בדא"ח דשבת הגדול).

לד' וביאר הבעלזער רב זי"ע שזו היתה עצתו הטמאה של בלעם הרשע שגרם לקב"ה שלא יכעוס על בני"א אף רגע א' בימים שרצה לקלל אותם (כדאי' בגמ' ברכות ז' ע"א), דהנה מרגע הזעם של הקב"ה נמשך על בני"א כח היראה שמציל אותם מן החטא, וכשלא זעם ה' בימים אלו נתגבר בבני"א רק מדת האהבה ללא מדת היראה, וזה גרם ונתן כח לבלעם שיוכל להכשיל את בני"א בשיטים בטומאות בנות מדין ה"י כיון שלא היה להם השילוב בין היראה לאהבה המציל מהחטאים.

לה' ובזה ביאר מו"ר שבשאר כל המצוות הרי דרגת הצדיקים שעושים כל המצוות באהבה גדולה דוקא, ואף שעושים המצוות בבחי' מסי"נ הר"ז בבחי' מסי"נ מאהבה כדכתיב "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך" וגו', וע"ז לא שייך כ"כ הלשון של שפיכת דם, אך מצות קדושים תהיו א"א לקיים רק בשילוב מדת היראה והמסי"נ שבאה מכח שילוב היראה דוקא, וע"כ דוקא במצות קדושים תהיו הדגישו הצדיקים שדם ישפך וכו', להזכיר שפה צריך להיות התחזקות דהמסי"נ גם מתוך היראה.

לו' והוסיף מו"ר בזה שכמו שיש דרך לזכות לקיים מצות קדושים תהיו ע"י קבלת המסי"נ ע"ז (קדושים תהיו – דמיהם הם כנ"ל) הרי יש דרך נוספת בזה שקיבל מהגה"צ ר' חיים קויפמאן זצ"ל

שפירש את דברי חז"ל במדרש על יוסף הצדיק שכשניסתה אשת פוטיפר להכשילו בכל כוחה בעבירה רח"ל טען יוסף הצדיק לעומתה שעתידין כל אחי להיכתב שמותיהם על אבני החושן ואם אשמע לקולך ח"ו ימוחק שמי משם, וכן טען לעומתה שבני משפחתי מורגלים בנבואה ואם אטמא ח"ו לא תוכל הנבואה לשרות עלי, עיי"ש, ותמה הגה"צ הנ"ל וכי אלו התשובות שיש להשיב נגד העבירות החמורות שבתורה שאם יעבור עליהם יפסיד הנבואה וכו', והרי לכא' היה צריך לומר ולהזכיר גודל העונש החמור והנורא שעל כל חטא ולהגביר את יראת העונש, וביאר הרה"ג הנ"ל שיש דרך גבוהה להינצל מהיצה"ר ע"י שמגביר בנפשו התשוקה הגדולה לקרבת ודבקות אלוקות במדרגה גבוהה, ובזה זוכה למוחין גדולות שיכבדו ממנו את התאוות השפלות והנמוכות היצה"ר שנאחזים באדם רק במוחין דקטנות נוכדאי לציין כאן את דברי הרה"ק מקאמארנא זי"ע שבשעה שאדם עומד בנסיון נפתח לו הפתח לזכות למדרגות גבוהות מאד] ופירש מו"ר עפ"ז הא שבאלשיך הק' בפרשתינו מאריך בביאור מצות קדושים תהיו וזל"ק "להיותו יתברך בא להזהיר את האדם על חסידות וקדושה לקנות רוח ונשמה להידמות לבוראו יתברך, והנה יש בני אדם גם בני איש תועים מדרך השכל, באומרים כי לא כל אדם ראוי לכך וזוכה לזה כי אם חד בדרא ותרי בדרא, ויתרשלו ע"י כן מלעלות בסולם השלמות בתורה ומצוה והתנהג בחסידות, אך לא כי הוא כי אם שאין איש בישראל שלא ישיג אם ירצה לעלות בתורה וכשרון המעשה והתבודד בחסידות עד קדוש יאמר לו, על כן להורות זה צוה יתברך יאמר 'דבר אל כל עדת בני ישראל וכו' קדושים תהיו', כי הקהיל את כלם להורותם כי כל העדה מוכנים לכך".

השערים האלו (ומו"ר אמר בזה פעם כמדוי שבימינו בסוף הגלות יש לפתוח שוב השערים הללו שהקלי' כבר בין כך התחזקו בקלי' הטמאות שלהם רח"ל ולא תהא כהנת כפונדקית, ואדרכא שבכה אהבה דקדושה יתגברו על הטומאה, ובפרט שמיום הגלות הוא דוקא ככה מדתו של אאע"ה מדת החסד והאהבה כמו שהאריך בדא"ח דשבת הגדול).

לד' וביאר הבעלזער רב זי"ע שזו היתה עצתו הטמאה של בלעם הרשע שגרם לקב"ה שלא יכעוס על בני"א אף רגע א' בימים שרצה לקלל אותם (כדאי' בגמ' ברכות ז' ע"א), דהנה מרגע הזעם של הקב"ה נמשך על בני"א כח היראה שמציל אותם מן החטא, וכשלא זעם ה' בימים אלו נתגבר בבני"א רק מדת האהבה ללא מדת היראה, וזה גרם ונתן כח לבלעם שיוכל להכשיל את בני"א בשיטים בטומאות בנות מדין ה"י כיון שלא היה להם השילוב בין היראה לאהבה המציל מהחטאים.

לה' ובזה ביאר מו"ר שבשאר כל המצוות הרי דרגת הצדיקים שעושים כל המצוות באהבה גדולה דוקא, ואף שעושים המצוות בבחי' מסי"נ הר"ז בבחי' מסי"נ מאהבה כדכתיב "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך" וגו', וע"ז לא שייך כ"כ הלשון של שפיכת דם, אך מצות קדושים תהיו א"א לקיים רק בשילוב מדת היראה והמסי"נ שבאה מכח שילוב היראה דוקא, וע"כ דוקא במצות קדושים תהיו הדגישו הצדיקים שדם ישפך וכו', להזכיר שפה צריך להיות התחזקות דהמסי"נ גם מתוך היראה.

לו' והוסיף מו"ר בזה שכמו שיש דרך לזכות לקיים מצות קדושים תהיו ע"י קבלת המסי"נ ע"ז (קדושים תהיו – דמיהם הם כנ"ל) הרי יש דרך נוספת בזה שקיבל מהגה"צ ר' חיים קויפמאן זצ"ל

לז] ועיי"ש עוד בדברי האלשיך שנכלל

במצוה דקדושים תהיו שיש להגיע ולבוא עד מעלת הרוה"ק והנבואה וזל"ק כי אם ישים איש לבו ונפשו לעשות עיקר מתורה ומצוות, ויפרוש מעניני העולם הלזה כקדמונינו הקדושים, גם לחומרים היו מקנים קדושה, וע"כ היתה נבואה שורה עליהם והוא ענין מאמר רבי פנחס בן יאיר ע"ה באומרו (ע"ז כ' ע"ב) זהירות מביאה לידי זריזות וכו', עד בואו בטוב בחירתו ממדרגה אל מדרגה עד השיגו רוח הקדש ועד גדר נבואה, שהיו מזככים ומקדשים גם חומרים עד יוכנו להשרות עליהם בגוף ונפש שכינה ונבואה הצריכה זיכוך החומר, כמאמרם ז"ל (סוטה מ"ח ע"ב) משחרב מקדש ראשון במלה זכוית לבנה, שכונתם שהיה להם חומר זך להיות ראוי לשרות עליו שכינה ונבואה, וגם אחרי כן כי יבואו בני האלהים כרשב"י ודומה לו להתקדש ולהזדכך חומרם לא נעדרה מהם שכינה ורוח הקדש כמפורסם עכ"ל, ומדברי האלשיך יוצא שנכלל במצות קדושים תהיו חיוב דא' להשתדל ולהזדכך עד שיזכה להשראת השכינה ולרוח הקודש ולנבואה, וביאר מו"ר שו"ל בדברי האלשיך הק' משלימים את הביאור שכתב רש"י הק' על מצות קדושים תהיו הו' פרושים מן העריות וכו', והיינו שהדרך להינצל מלהיכשל בעניני עבירה ח"ו רח"ל (כדברי רש"י) זה ע"י שיגביר בנפשו את התשוקה לזכך עצמו כדי לזכות לקיים מצות קדושים תהיו כביאור האלשיך הק' לזכות להשראת השכינה ורוה"ק וכו', ועי"ז שנהיה כל עבודתו בבחי' רוממות ושאיפות גדולות ונשגבות יזכה לקיים מצות קדושים תהיו להיות פרוש וינצל מן העבירה ח"ו וכדרך יוסף הצדיק כנ"ל [ואחד מהתלמידים שאל האם לשיטת הרמב"ם שאין מונה מצות קדושים תהיו מתרי"ג מצוות האם לדבריו אין מצוה על האדם

להשתדל אחרי רוח"ק ונבואה וכו', וענה מו"ר שהרמב"ם מונה בתרי"ג מצוות את מצות ולדבקה בו, ושלימות הדביקות בהש"ת היא בהשראת הרוה"ק והנבואה על האדם שבזה נדבקה הנשמה להש"ת, וכמבואר ברמב"ם בהל' יסודי התורה פ"ז על הנבואה שעל ידה משיג הנביא גדלות ה' וכבודו וכו'.

יאצ"ט דכ"ק האדמו"ר מקרעטשניף זי"ע

לח] הזכירו לפניו שהשבת הוא שבת יאצ"ט של א' מרבותיו כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף זי"ע (שהילולא ידיה ט"ז אייר), וקשר זאת אל הילולא דהרה"ק מקאמרנא זי"ע (שכיום שב"ק הילולא ידיה), וסיפר שהרה"ק מקרעטשניף נהנה מאוד שלומד מו"ר ספרי הרה"ק מקאמרנא (והורה לו בפירוש שילמדם ואמר שאמנם קשה מאוד להבין עמקות דבריו הק' עד שהיה סבור פעם שאין מי שמסוגל להבינם).

לט] ודיבר מו"ר קצת מגדולת הרה"ק

מקאמרנא זי"ע, ואמר שהיה בנשמתו ניצוץ מנשמת רעיא מהימנא וע"כ הוא היחיד שזכה לכתוב פירוש על כל התרי"ג מצוות עפ"י סוד (בספה"ק היכל הברכה), והזכיר עוד את מש"כ הקאמרנער בעצמו שיש בנשמתו ניצוצות מנשמת האריז"ל ומנשמת הבעש"ט ומנשמת הגר"א זכותם יגן עלינו, ובה מבואר הא שזכה לעשות בספריו הק' איחוד בין קבלה לחסידות ונגלות התורה (כידוע שהרה"ק מקאמרנא זי"ע הוא היחיד שזכה לפרש את כל מאות לשונות "שמעתי ממורי" שבספה"ק התולדות יעקב יוסף עפ"י עמקות הקבלה ופנימיות העבודה עפ"י גילויי האריז"ל, וכן זכה לפרש כן את כל הזוה"ק בספרו זוהר חי וכו', וכן גילה לנו בחיבורו "שלחן המהור"

רחוקות היה יכול להשתמט מפיו איזה גילוי וגם אז היה אומר זאת בלשון של "היה נדמה לי כמעט בטוח" שהתגלה אלי צדיק פלוני וכדו' והרגיש כ"כ רוממות ודבקות גדולה ביושבו ביחידות עד שהיה קשה לו ביותר לרדת לביהמ"ד לשבת בטיש עם החסידים שידע שעי"ז ירד ממדרגת הדבקות הגבוהה שנמצא בה עתה, ועפ"ז פירש שזהו כוונת הרה"ק מרוזין שיש אפי' לשבת עם גוי, היינו לרדת ממדרגת דבקות היהודי למדרגה פשוטה (שנחשבת לעומתה כבחי' גוי) ובכ"ז העיקר הוא לשמוע לדברי הבעש"ט הק' זי"ע שצויה להתאסף ביחד בליל שבת, שלשמוע ולהתבטל לצדיקים הוא גבוה מהכל, וע"כ היה מוסר נפשו לרדת לביהמ"ד.

מא' ולרגל היאצ"ט נוסף עוד כמה סיפורים ומימרות שסיפר מו"ר בזמנים אחרים על כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף זי"ע, ונזכיר בתחילה את מה שביאר פעם שהדרך של אדמו"ר מקרעטשניף זי"ע היתה להוריד לעולם התגלות אלקות במעשיות מצדיקים שהיה מספר, והיה מוריד בזה לעולם את האור האלקי שהיה מתגלה אצל הצדיקים שעליהם היה מספר, וזה בחי' גילוי אלקות דשורש סודות התורה (וכדאי' שמעשי צדיקים הם בבחי' מעשה מרכבה שהצדיקים הם המרכבה לשכינה).

מב' ופעם דיבר מו"ר בענין מה שאצל החסידים לא נזהרו בתפלה בכללי הדקדוק וכו', וסיפר סיפור ארוך בענין זה מאדמו"ר הצ"צ ובנו המהר"ש בילדותו (ויבא בעז"ה במקו"א) שנקודת ההוראה היוצאת מהסיפור שהבעש"ט זי"ע פעל לשמים שלא ידרשו משמים מבנ"י לדקדק בעניני הדקדוק בתפילה היות שמפריע זאת לכוונת התפילה, אך לגבי קריאת התורה לא

דרך בפסקי הלכה ע"פ הנגלה והנסתר משולבים יחד] היות שכולם היו כלולים בנשמתו, ודיבר עוד שיש בנשמתו בחי' איחוד דתרין משיחין מב"י ומב"ד, שבבחי' איחוד הקבלה (מב"י - האריז"ל) והחסידות (מב"ד - הבעש"ט) [ובהזדמנות אחרת קישר מו"ר את הענין הזה למה ששמע מהרה"ה רפ"ש שליט"א שבדק ומצא שבאותו היום שנולד הקאמרנער (כ"ה שבט תקס"ו) מספר מוהרנ"ת בספרו שנסגר ונתייחד עמו רביז"ל והקריא לו כל היום את ספרו הגבוה ספר הנשרף, וכשיצא מוהרנ"ת בסוף היום מהחדר לא ידע אם הוא יום או לא וכותב שהרגיש כמו שהרגישו תלמידי הרשב"י בצאתם מהאידרא, וביאר מו"ר שענין היחוד הגבוה הזה בין רביז"ל למוהרנ"ת שבבחי' יחוד חמה (מב"י) ולבנה (מב"ד) הקא' בבחי' לידת הנשמה המיוחדת דהקאמרנער שהיה בנשמתו בחי' היחוד הגבוה הזה ואכמ"ל].

מנ' וזהו מו"ר על מאמר מכ"ק אדמו"ר מקרעטשניף שהיתה בידו קבלה בשם מרן הבעש"ט הק' זי"ע שמעיקרי דרך והשארית אור החסידות שיש לחסידים להתאסף ולשבת ביחד בליל שב"ק [וכן כותב בצוואתו הק'] ועוד אמר ששמע מחסידו המובהק (הרמ"ק) שפעם פירש האדמו"ר את מאמר הרה"ק מרוזין שאין ללכת לישון בליל שב"ק לפני שהתאספו וישבו ביחד עם עוד יהודים, וסיים הרה"ק מרוזין שאף לשבת עם גוי בליל שב"ק עדיף מלהיות לבד, ולכאן הדברים תמוהים, וביאר כ"ק האדמו"ר שראה זאת על עצמו שהיה דרכו להתחיל סעודתו בליל שב"ק ביחידות בביתו, והרבה פעמים הרגיש אז בנפשו מדרגות גבוהות [ואמר מו"ר שאף שהיה האדמו"ר בעל השגה גבוהה מ"מ לא היה דרכו לגלות זאת כלל אלא הסתירם בתכלית ההצנע ורק לעיתים

זי"ע שיש לעורר את החסידים ע"ז שלאחרונה התחילו הרבה חסידים להקל ללכת ביחד עם נשותיהם ברה"ר, שלא כמנהג וקפידת החסידים ע"ז בדורות הקודמים, ואי"ז דבר ראוי, ובחלום הסכים מו"ר לזה אלא שהיה שם בחלום אחד שלא קיבל זאת וניסה לתרץ את המקילים בזה, והחליטו בחלום לפתוח ספר חת"ס שהיה מונח על השולחן לראות דברי מי צודקים ונפתח במקום שמביא הגמ' הידועה בברכות שלא ידבר אדם עם אשתו בשוק וכו'.

[מה] עוד אמר מו"ר פעם בשם כ"ק האדמו"ר מקרעטשניף זי"ע שאמר לו בשם הסטאמער רב זי"ע שמה שאסר ההליכה לכותל לא היתה כוונתו לזתיקי ירושלים כר' זלמן בריזל וכדו' שקשורים בנפשם לקדושת הכותל, ועיקר הכוונה שלו היתה על הכלל ההמוני שמסתכלים על הנעשה שם ע"י הציונים שר"י ומקבלים מזה התפעלות וכו', משא"כ אלו שקשורים לפנימיות קדושת הכותל ואין מתייחסים כלל לנעשה שם מסביב, ואמר זאת אדמו"ר זי"ע אליו אישית שעפ"י היתר הסטאמער רב לר' זלמן כנ"ל הרי גם מו"ר נכלל בהיתר זה ויכול ללכת לכותל משום זה, והדגיש מו"ר שזו היתה הוראה פרטית עבורו (אף שבשאר עניניו מקפיד לשמור הוראות כ"ק הסטאמער רב זי"ע) אך אין מכאן הוראה והיתר אל הכלל.

[מו] עוד סיפר (באמצע לימוד חורש"י פר' תולדות) שכ"ק אדמו"ר מקרעטשניף צוקל"ה אמר עליו את הפסוק גור בארץ הזאת וכו', והסביר שבאמת היה זאת בניסים גדולים שנשאר בארה"ק, שהיה עליו לחץ גדול מהמשפחה לחזור לחו"ל, וכ"ק אדמו"ר זצ"ל המשיך עליו חסדים גדולים

פעל זאת וע"כ לגבי קריאה"ת יש עדיין הצורך ליוזר בעניני הדקדוק (וכמנהג בעל התניא וממשיכי דרכו בזה), וכמדו' שסיים שאצל כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף זי"ע (ועוד צדיקים בדור האחרון כאדמו"ר מקלויזנבורג זי"ע ועוד) ראו שגם הקריאה"ת היה בבחי' תפלה להש"י (בבחי' שעשו מהתורה התפלה), וא"כ שפיר שוב י"ל שגם זה חוזר להיכלל בפעולת הבעש"ט שלא יקפידו משמים על הדקדוק אף בקריאה"ת.

[מוג] ופעם סיפר מו"ר שכשהיה באמריקה ניגש אליו אחד שהיה מסתופף בצילו דהרד"מ מקרעטשניף ואמר לו שמו"ר מזכיר לו בתנועותיו ונוסחו את רבו הרד"מ, והסביר מו"ר שאמנם הוא לא היה כלל אצל הרד"מ אך באמת הרד"מ ואחיינו הרצ"ה היו מהודקים בלב ונפש ומחזקים את עצמם ביחד תמיד בעבודה"י, וכל שבוע היו נפגשים ללילה שלם ומדברים בעבודה"י כל הלילה (שבוע אחד היה נוסע הרצ"ה להרד"מ ושבוע הבא להיפך), והיה שולח הרד"מ להרצ"ה הרבה מכתבים, ופעם הראה אדמו"ר הרצ"ה את המכתבים למו"ר והראה לו איך שניכר מתוכם שאף שפונה כאילו אליו מ"מ ניכר מתוך הדברים שפנימיות כוונתו לפנות להש"ת בדרך הצדיקים.

[מד] ופעם אמר אדמו"ר הרצ"ה למו"ר שהרה"ק ר' דוד משה מקרעטשניף זי"ע אמר עליו שהיצה"ר כבר לא מחטיא בעבירות (אף בשוגג), היות שראה היצה"ר שלא משתלם לו העסק הזה משום שדרכו לחזור בתשובה הרבה על כל מכשול קטן של עבירה שנכשל ועושה מכל מכשול רוחים גדולים.

[ונוסיף] כאן בדרך אנב את מה שסיפר מו"ר בר"ח כסליו, שחלם שאומר כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף הרד"מ מרחובות

לומר שוב התורה כדרכו עוד שנה שלימה, ויה"ר שזי"ע ועכ"י אמן.

מח] נכנס אחד בעל שמחה שנולד לו בן

בשעמו"מ (ועשה שלום וזכר בבית

מו"ר) וקשר זאת מו"ר אל הפרשה עפ"י מה שהזכיר מקודם את דברי כ"ק האדמו"ר מקרעמשניף זי"ע בגדול מעלת ההתאספות וקיבוץ יהודים באחדות ואהבת רעים כליל שב"ק שכדאי עבור זאת אפי' לאבד המדרגות (בבחי' לרדת מבחי' יהודי לבחי' גוי) כנ"ל, והסביר מו"ר שכמובן ירידה זו היא רק בבחי' ירידה לצורך עליה שאח"כ זוכים ע"י ההתאספות והאחדות של בני' כאחד למעלות ולמדרגות יותר גבוהות ממה שאיבדו מקודם (ובבחי' הירידה מאצי' אל הבי"ע כדי לעלות עי"ז לבחי' א"ק שהוא עולם האחדות דבנ"י), שזהו ענין השלום וזכר שמנחמים את התינוק שנולד ואיבד ושכח את כל התורה שלימדוהו במעי אמו, ועי"ז מרמזים לו בהתאספות זו דליל שב"ק לשלום וזכר שכדאי היתה לו ירידה גדולה זו עבור גודל המעלה של ההתקבצות והאחדות של היהודים באהבת ישראל כליל שב"ק שע"י יכול לעלות למדרגות יותר גבוהות מהמדרגות שהיו לו מקודם שירדה נשמתו לעוה"ז, ומרמז זאת גם בפר' דידן קדושים תהיו – פרשה זו בהקהל נאמרה (ספרא קדושים פר' א'), שע"י הענין דהקהל באהבת ישראל זוכים למעלת קדושים תהיו שהיא בבחי' הנבואה וכו' כנ"ל מהאלשיך הק'.

ופעל כל שבת מחדש שיצליח להישאר בארה"ק עד שהתרגלו משפחתו למגורי ארה"ק.

מז] ונזכיר עוד שבערך כשנתיים לפני

פטירת כ"ק האדמו"ר שמע

מו"ר שפסק האדמו"ר מאמירת תורה בסעודה ג', ואמר מעמו היות שרואה שהדברים לא משפיעים, והלא דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ואם אין משפיע סימן שאין יוצאים הדברים מליבו ולכן אין אומר תורה, ושלח מו"ר מכתב אליו, שתוכן המכתב היה שנבהל לשמוע זאת שפסק מאמירת התורה, ותולה הסיבה משום שאין השומעים מבינים חשיבות הדברים ואין מתעוררים מהם כראוי, אך עכ"ז מבקש שימשיך להשפיע ביתר שאת כמו שסמכו מרן מבעלזא להשפיע, וודאי שסו"ם יעשו השומעים תשובה ויתעוררו מדבריו כראוי וכו', וציין בזה את המשנה ביומא על הכהן גדול שביקש להתנמנם ופרחי כהונה מכים לפניו באצבע צרידה, ופירשו צדיקים עי"ז שצדיק הדור שבבחי' כ"ג רוצה להתנמנם בעליות גבוהות לעולמות העליונים ולהפסיק להשפיע לתלמידים, ופרחי הכהונה שהם תלמידי הכ"ג מעוררים אותו שלא יעזוב אותם, וכתב שם מו"ר ע"ע שהוא הלא יודע כמה חשובים שיעוריו ולכן מבקש כ"כ עי"ז, ואמנם שמעתי שהועיל המכתב הזה וחזר

בקידושא רבא

ועניו, והנה גבור אני יודע שהוא גבור מחמת וכו' אך מה שחותם עצמו איש אמת ועניו זה איני יודע, וביאר זאת עפ"י מעשה דנרב ואביהוא שבפרשתנו שאמנם השתקקו

מז] למד מספה"ק סיפורי מעשיות

במעשה דהמלך העניו

(מעשה ו') וביאר המובא שם "שיש מלך שחותם עצמו שהוא גבור גדול ואיש אמת

בעבודה"י במסי"נ שזהו בבחי' עבודה"י שבבחי' קו השמאלי, וזהו הבחי' שידעו שהמלך הוא גבור, שהכירו את השי"ת רק ע"י עבודה"י בהשתוקקות בגבורה, אך היתה חסרה להם נקודת הביטול דמשרע"ה (כדאי' בחז"ל בספרא שמיני פר' א' שלא נמלו עצה ממשרע"ה ואמרו מתי ימותו שני הזקנים וכו') וזהו בבחי' שלא ידעו מענין שהמלך עניו, והוסיף לבאר שזהו הענין שהדליקו האש בחוץ (כנ"ל מהרמ"ע מפאנו) היינו שההשתוקקות שבבחי' אש כשהיא ללא הביטול הרי היא בבחי' אש מבחוץ, שהיא בבחי' השתוקקות חיצונית של עבודה"י, ולא בבחי' השתוקקות עד הסוף,

שהיא ההשתוקקות אל גילוי האלקות והיחוד המתגלה בפנים קודש הקדשים, שהיא בבחי' האש שבפנים קוה"ק, שהיא האש האמיתית והפנימית של היחוד שמגלה את השי"ת ויחודו בכל העולמות, שזה מתגלה דוקא ע"י האש הפנימית הגנוזה בקוה"ק שהדליק אחרון הכהן (שקיבל כוחו ממשרע"ה) שבבחי' הביטול הגמור, שרק הוא בכוחו לגלות את יחוד השי"ת בכל מקום, וכמו בסיום המעשה שדוקא ע"י שגילו את הענוה של המלך נתגלו להם פני המלך שנמצא בכל מקום [ובביאור מס' ברכות דף ס"ב ע"א נתבאר כל מעשה זה בארוכה].

במעודה שלישית

נ] שאל אותו אחד מהמסובים על דברי ר' יהודה החסיד (הביאם החיד"א בפני דוד, ובהרבה מקומות אחרים הביאוהו בשם פירוש רבי חיים פלמיאל עה"ת) התמוהים שמפרש הא דאסרה התורה את הכה"ג באלמנה [כמו שקראו עתה בקריאת התורה של מנחה דשב"ק בפר' אמור] משום שהכה"ג בקודש הקדשים היה במדרגה גבוהה ביותר שכל מה שמבקש וחפץ פועל בשם המפורש, וחששה התורה שישא עיניו ח"ו באשת איש ויכוין להתפלל שימות בעלה כדי שיוכל לשאת אותה וע"כ אסרתו התורה באלמנה, וכמוכן שהדברים תמוהים ביותר איך אמרינן שיש חשש שבזמן ובמקום הכי קדוש יתפלל לפעול דבר איסור חמור כזה (שהוא בבחי' אבזריהו דג"ע וש"ד ביחד), וביאר לו מו"ר עפ"י מעשה שבדידה הוה עובדא, שאמר לו איזה מקובל זקן שקיבל בהשגה שזיווגו האמיתי של אותו מקובל משורש נשמתו שעל ידה יגיע לשלמות תיקונו היא איזה בת זוג הנשואה עתה לאדם אחר, ושאל למו"ר האם מותר להתפלל כנ"ל שימות אדם ההוא שיוכל

להינשא לה, וענהו מו"ר שפשוט שאסור לעשות כן משום חשש לא תחמוד וחשש איסור רציחה, אלא יש להתפלל שיזכה לתקונו השלם והשי"ת הטוב בעיניו יעשה באופן הכי טוב וועיין קה"י סוף מס' ב"ק שכמה פוסקים אוסרים להתפלל שימות אדם בריא דהוי כחשש רציחה].

נא] ופירש מו"ר עפ"י הא דאדם המזיק נקרא בשם מבעה ע"ש הפסוק דאם תבעיון בעיו דקאי על תפלה, והקשה כבר ע"ז המהרש"א שם למה נקרא אדם המזיק ע"ש תפלה, ולהנ"ל י"ל שללמדנו בא שאסור לגרום נזק לשני אפי' ע"י תפלה ואדם המזיק בתפלתו לשני ה"י ג"כ נחשב לאדם המזיק [ובאמצע השבוע אמר עוד פירוש דומה עפ"י מה שאסר באיסור גמור לעשן הציגארעטן בבית מדרשו (כמו שכתב והתם בכרוז שלם התלוי בביהמ"ד בענין זה) חיות שמזיק ומצער בזה לאחרים וע"ז אמר ברמז שאפי' כשרוצה המעשן להצטרף למנין לתפלה (שצריכים אותו להשלמת מנין) ג"כ אין

גבוהים יותר מהשגה זו שהשיגו שהם מתאימים לגמרי עם דרך התורה, שעל פיהם אין יוצא שום נזק וצער לשני ח"ו.

[נד] ובאמצע השבוע (י"א אייר) כשהזכור על

הוארט הנ"ל, בא באמצע דבריו הרה"ח הרממ"ק ואמר לו שי"א שביום זה הוא היאצ"ט של רחל אמנו שהלא אי' דעה בחז"ל (פסיקתא רבתי פסקא ג') שנפטר ב'ין פסח לעצרת וע"כ יש אומרים שהיאצ"ט שלה ביום י"א אייר (ולא ב"א חשון כמקובל), וקושר מו"ר כדרכו בקודש את ענין רחל אמנו לווארט הנ"ל, דהנה אי' בזוה"ק (פרי ויהי) שרחל שנשמתה על פרשת דרכים פועלת רחמים יותר מכל האבות והאמהות הק' הטמונים במערת המכפלה, וביאר מו"ר הטעם בזה עפ"י המעשה דאי' שבאו תלמידי איזה צדיק גדול להתפלל על ציון רבם לבטל איזה גזירה קשה, ונתגלה אליהם הצדיק בחלום ואמר להם שאני במקומי רואה שהגזירה הזאת היא טובה גדולה וע"כ אני יכול משם לבטל אותה אך אתם תתפללו (או שתלכו לצדיק החי) עד שתבטלו הגזירה, ולכא' אם רואה במקומו שהיא טובה מדוע אומר להם לבטל אותה, אלא הביאור (כמש"כ בזה באריכות באחד מהדרושים בספרי ים החכמה) שהעוה"ז שהוא עולם התחתון שאין תחתון למטה הימנו קשור בשרשו ביותר עם השורש העליון של 'עלה ברצונו הפשוט להיטיב לנבראו תכלית ההטבה, שתכלית זו תתקיים לבסוף דוקא פה בעוה"ז יותר מכל עולמות העליונים (כמו שמאריכים בזה בדרושי החסידות דנשיאי החב"ד), וע"כ אף שבעולם שהיה בו הצדיק ראה שהגזירה היא טובה גדולה, מ"מ ע"י התפללות שבעוה"ז אפשר להמשיך הטבה יותר גדולה בתכלית ההטבה עד שתומשך ההטבה שהיתה צריכה להימשך ע"י הגזירה באופן אחר

לו להכניס הציגאר הדלוק עמו לביהמ"ד, ורימו זאת ג"כ בהנ"ל דאדם המזיק ילפינן מאם תבעיון בעיו לרמו שאפי' לצורך ענין גדול דהשלמה לתפלה אין היתר להזיק לאחרים].

[נב] ונחזור לענינינו דממעשה הנ"ל

דהמקובל הזקן מובן שפיר שיש חשש שהכה"ג שנכנס עתה למקום אבן השתיה שממנה הושתת העולם ישיג עתה בהשגה גבוהה ורמה בשורש העליון של נשמתו, וישיג בבירור מי היא זיווגו האמיתי משורש נשמתו, ויעלה לו אף הרהור של רצון קל שרוצה לשאת אותה להגיע לשלמות תיקונו, ובמקום גבוה זה נחשב אף כזה הרהור קל כמו תפלה גמורה שימות ההוא וכו' וע"כ אסרה התורה כה"ג באלמנה וכו' [וזהו כעין שפירש מו"ר בפרשתנו את דברי חז"ל על נדב ואביהוא שאמרו מתי ימותו ב' זקנים וכו', שאי"ז כפשוטו, אלא דלצדיקים כאלו אף הרהור נחשב כאמירה גמורה], והסמך מו"ר לזה את דברי החת"ס ריש יומא שמפרש הא דחשש ר' יהודה שמה תמות אשתו דכהן גדול דהוי דבר שאינו שכיח, ומבאר החת"ס דהכה"ג מניע עתה לשלמות הגדול ונהיה ראוי עתה לקבל בת זוגתו האמיתית משורש נשמתו וע"כ יש חשש שיסלקו ממנו משמים עתה את בת זוגתו של עכשיו להכניס לזיווגו האמיתי, והיינו דמון השמים יתכן שאמנם יעשו כן לכה"ג, אך לכה"ג אסור לבוין להדיא לדבר כזה.

[נג] וסיים שענין זה יצא מן הכלל ללמד על

הכלל כולו, שאף אם יש איזו השגה ברורה לצדיק בעל רוח"ק מ"מ אם יש בהשגה זו איזה תוצאה של גרימת איזה חיוק לשני שלא עפ"י דרך התורה וכדו' הרי יש לו לדחות השגה זו ולדעת שיש סודות והשגות

שתיראה ההמכה ותהא ניכרת אף לעיני בשר.

נה] וביאר מו"ר עפ"ז שנפשות האבות והאמהות הק' שבמערות

המכפלה נמצאים בשערי הג"ע (כדאי' זוהר פרשת חיי שרה דף קכ"ז ע"א ובע"ה שער מ"ג פ"א) שמערת המכפלה היא שער ג"ע (התחתון) ומשם אפשר לראות על גזירות שהן טובות וא"א לבטלם עי"ז, אך רחל אמנו שנממנה בפרשת דרכים הכוונה שנפשה בתוך הבי"ע (כידוע גם עפ"י קבלה שהמלכות דאצי' שבבחי' רחל יורדת כל לילה מהאצי' לבי"ע לברר בירורים וכו') וע"כ היא מעוררת ופועלת רחמים יותר מכל הצדיקים שהיא ממשיכה הרחמים הגמורים שיהיו ניכרים ונראים גם בעוה"ז לעיני בשר שהם רחמים [וכמש"כ רביז"ל (לקו"מ ח"ב תורה ס"ב) לפרש הפסוק "וקל שד-י יתן לכם רחמים" וז"ל "לכם" דיקא, היינו שהשי"ת יתן לנו הרחמנות, שימסור את הרחמנות בידינו, כי אצלו יתברך יכול להיות שגם החולאת הקשה וכל היסורים הם הרחמנות שלו, כי בודאי כל מה שהשי"ת עושה להאדם אפילו יסורים קשים הכל הוא רק רחמנות, אבל אנו מבקשים שיתן וימסור בידינו את הרחמנות, כי אין אנו מכינים הרחמנות שלו וגם אין אנו יכולין לקבל אותו הרחמנות שלו הנ"ל, רק שהשי"ת יתן בידינו את הרחמנות שאנחנו בעצמנו נרחם עלינו, ואצלנו הרחמנות בפשיטות, להתרפא מן החולי וכיוצא בזה" עכ"ל, והיינו שהרחמים הנמשכים על ידי רחל הם בבחי' רחמי א"ק שהם יורדים עד הבי"ע ולא כמו הרחמים דבאצי' שאינם יורדים לבי"ע, וע"כ בבי"ע נראים הם כיסורים (כידוע בתניא פרק כ"ו, בביאור הפסוק "אשרי הגבר אשר תיסרנו ק-ה", שהיסורים מעולמות הגבוהים של עלמא דאתכסיא הנרמזים באותיות י-ה עיי"ש)].

נו] וחזר לקשר כ"ז להווארט הנ"ל על הכה"ג וכו' שכשמישיג השגה שיוצא ממנה איזה היוזק וכדו' ידע שיש השגות גבוהות ממנה (שכבחי רחמי א"ק שמעל רחמי האצי' שנראים בעוה"ז כיסורים כנ"ל) [ובלימוד דף היומי שלמד השבוע יצא שוב מדבריו אסמכתא לענין זה שיש רחמים גבוהים שנראים למטה כיסורים ועונש, עפ"י ביאור הנפלא של הדוכב מישרים שמבאר הא דאין עונשין מן הדין, עפ"י הביאור הידוע מהמגיד הגדול זי"ע דחי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם הם כנגד הי"ג מדות רחמים (ומבאר המגיד בזה ש"קל" שהיא הראשונה ביגמח"ר היא כנגד מדת הק"ו, וע"כ כשהתפלל משרע"ה "קל נא רפא נא לה" התעורר מדת הק"ו וע"ז ענה לו השי"ת בק"ו והלא אביה ירק בפניה וגו'), ומבאר הדוכב"מ שכיון שמדת ק"ו היא כנגד מדת קל – מדת החסד, ע"כ אין עונשים מן הדין (היינו מן הק"ו), ושאל אחד מן התלמידים ומדוע עונשין מגז"ש כדאי' (רשי' סנהדרין ע"ג ע"א ד"ה היקשא הוא) והלא גז"ש היא ג"כ כנגד מדת רחום מדה חב' מיגמח"ר, ותירץ מו"ר כנ"ל שיש רחמים גבוהים שמשתלשל מהם דבר שלמטה נראה כעונש, משא"כ ממדת קל שהיא בקו ימין אין יכול להשתלשל דבר שלמטה נראה כעונש, והקשה אחד מהתלמידים א"כ איך ענש השי"ת את מרים מהק"ו הנ"ל שמשתלשל ממדת קל כנ"ל מהמגיד הגדול, ותירץ מו"ר שהעונש על ביזוי כבוד משרע"ה היה צריך להיות הרבה יותר גדול והק"ו היה רק להמתיק העונש שיהא רק הסגר לז' ימים ולא שבא העונש מהק"ו].

ונזכיר עוד את ב' הטעמים הנוספים שהזכיר מו"ר בשיעור דף היומי להא דאין עונשים מן הדין, א. דחיישינן שמא יפרכו הדורות הבאים את הק"ו ונמצא

החמור וא"א ליתן לו העונש מהק"ו דאולי
אי"ז מספיק עונש עבורו.

שהענישו שלא מן הדין, ב. ביאור המהרש"א
דחיישין שיעונש הקל אינו מספיק לדבר

בלימוד הספה"ק בא"ח

מתקשרים אל המגיד דרך ההשתתחות על
ציון הרר"ז, ושאל התלמיד מדוע ביקש
המגיד בקשה הנ"ל, וענה מו"ר שי"ל המעם
בזה כמו שאמר מוהרנ"ת זי"ע שנפשו תהא
כל הזמן אחר פטירתו על ציון רביז"ל זי"ע
וע"כ ביקש שלא יבוא הרבה על ציונו כדי
שלא להטריחו להסתלק מציון רביז"ל ולבוא
על ציון עצמו, וכך י"ל גם אצל המגיד
שנמצא על ציון רבו הבעש"ט הק' זי"ע ואינו
רוצה שימשיכוהו על ציונו והיה צריך ליטול
ידיו לאכילת לחם, ולא היה שם מים בברז
אלא רק מים שחשש עליהם שנעשתה בהם
מלאכה, ונשאר ברעבוננו שלא היה יכול
ליטול בהם ידיים, ונתעלמה ממנו אז ההלכה
שמים שיש רק ספק שמא נעשתה בהם
מלאכה כשרים לנמי, וע"ז אמר ג"כ ע"ע
כמאמר הדברי יחזקאל שעם הארץ צריך
לסבול, אלא שסיים מו"ר שיש להדגיש שיש
חילוק שהדברי יחזקאל אמר כן ברוב
ענוותנותו שעיקר הסיבה שעשה כן בגלל
גודל חסידותו, וגם דעפ"י הלכה הוא ענין
עמוק שרצה לעשות עוד בירור בזה, אבל
אצלינו היה פשוט שלא זכרתי אז ההלכה
הזו.

נז' הזכיר את המעשה הידוע אצל הדברי
יחזקאל משינאווא זי"ע שפעם
נרטבו גרביו במים בשבת וחשש מפני איסור
סחיטה ונשכב תיכף על הארץ והגביה רגליו
כמה שעות עד שהתייבשו הגרביים, ואח"כ
בירר שעפ"י הלכה אפשר להקל בזה [עייין
ארחות שבת פי"ג סעיף ס"ב בשם מנח"ש סי'
פ' ס"ק קל"א ובקו"א סק"ז, וכ"מ במ"ב סי'
תר"ד סק"ב, ובשם הגרשז"א להיתר בספר
מאור השבת ח"ב מכתב ל"ד אות י"ד עיי"ש
המעם באריכות דהוי תלתא דרבנן (אלא
דסיים שם כמנח"ש דאם הוא בביתו ראוי להחמיר
ולא לדרוך על הגרביים הרטובות אלא יחליפם)],
ואמר הדברי יחזקאל על עצמו ברוב
ענוותנותו שעם הארץ צריך לסבול (שכיון
שלא ידע היה צריך לסבול הצער הנ"ל), וסיפר
מו"ר שהיה אצלו מעשה דומה כשהיה
באניפולי להשתטח על ציון הרה"ק הרר"ז
מאניפולי זי"ע [ואחד מן התלמידים שאל
מדוע אומר כך ולא יאמר שהיה שם כדי
להשתטח על ציון המגיד הגדול ממעזריטש
זי"ע הטמון ליד הרר"ז, וענה מו"ר שהמגיד
הגדול ביקש שלא ישתטחו על ציונו וע"כ
המנהג שלא להשתטח בהדיא על ציונו אלא

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

